

PRIROČNIK ZA IMPLEMENTACIJO OKOLJU PRIJAZNIH PRAKS V PROJEKTIH
PROGRAMA ERASMUS+ NA PODROČJU IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA

ZELENI ERASMUS+

CMEPIUS

Kazalo

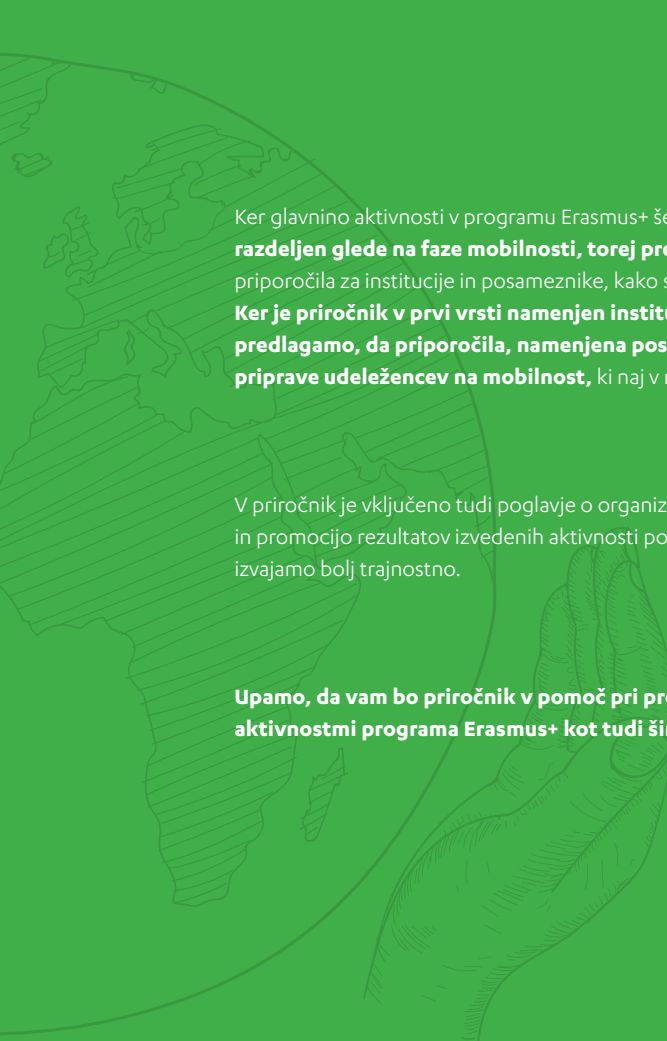
<u>UVOD</u>	4
<u>ZAKAJ ZELENİ ERASMUS+?</u>	6
<u>PRED MOBILNOSTJO</u>	8
<u>MED MOBILNOSTJO</u>	13
<u>PO MOBILNOSTI</u>	18
<u>ORGANIZACIJA TRAJNOSTNIH DOGODKOV V POVEZAVI Z AKTIVNOSTMI V PROGRAMU ERASMUS+</u>	21
<u>NAČIN IZVEDBE DOGODKA</u>	23
<u>LOKACIJA – PONUDNIK</u>	24
<u>PREVOZ</u>	26
<u>PREHRANA</u>	28
<u>BREZPAPIRNI DOGODKI</u>	30
<u>RAVNANJE Z ODPADKI</u>	31
<u>KOMUNICIRANJE O DOGODKU</u>	33
<u>UPORABLJENI VIRI</u>	34

Uvod

Zeleni Erasmus+: Priročnik za implementacijo okolju prijaznih praks v projektih programa Erasmus+ na področju izobraževanja in usposabljanja je nastal v prvem letu programskega obdobja 2021–2027, v katerem si je program Erasmus+ kot eno ključnih prečnih prioritet zastavil skrb za okolje in boj proti podnebnim spremembam. Vprašanja okoljske odgovornosti naj bi bila ustrezno naslovljena v vseh aktivnostih programa, kar na kratko povzemamo tudi z naslovom Zeleni Erasmus+. Verjamemo, da se marsikdo ob tem še vedno znajde pred izzivom, kaj pravzaprav to pomeni v praksi, kako lahko na ravni sodelovanja v programu postajamo bolj okoljsko ozaveščeni, naša ravnanja pa bolj trajnostno usmerjena.

Zato smo pripravili priročnik, ki vam bo pomagal razumeti vpliv aktivnosti, ki jih izvajate v okviru programa Erasmus+, na okolje in kaj lahko sodelujoče institucije in posamezniki naredite oz. doprinesete k temu, da bi bili negativni učinki programa na okolje čim manjši. Priročnik je poln praktičnih nasvetov o tem, kako ravnati pred, med in po mobilnosti, kot tudi pri drugih aktivnostih, predvsem dogodkih, povezanih s projekti Erasmus+.

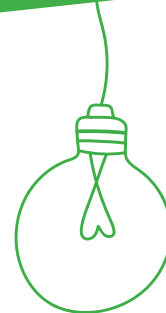
Ker glavnino aktivnosti v programu Erasmus+ še vedno predstavljajo prav mobilnosti, je **osrednji del priročnika razdeljen glede na faze mobilnosti, torej pred – med – po**. Za posamezno fazo so navedena konkretna priporočila za institucije in posameznike, kako se lahko v okviru svoje mobilnosti vedejo čim bolj trajnostno. **Ker je priročnik v prvi vrsti namenjen institucijam oziroma institucionalnim koordinatorjem, predlagamo, da priporočila, namenjena posameznim udeležencem mobilnosti, ustrezno vključite v priprave udeležencev na mobilnost**, ki naj v novem programskem obdobju zajemajo tudi zeleno komponento.

V priročnik je vključeno tudi poglavje o organizaciji trajnostnih dogodkov, saj vemo, da v povezavi s programom in promocijo rezultatov izvedenih aktivnosti potekajo številni dogodki, ki jih prav tako lahko načrtujemo in izvajamo bolj trajnostno.

Upamo, da vam bo priročnik v pomoč pri prehodu na bolj zeleno oz. trajnostno ravnanje v povezavi z aktivnostmi programa Erasmus+ kot tudi širše pri zeleni preobrazbi vaših institucij.

CMEPIUS

Zakaj zeleni Erasmus+?

Program Erasmus+ daje v programskem obdobju 2021–2027 velik poudarek implementaciji okolju prijaznih praks in vprašanjem trajnostnega razvoja – #zeleni Erasmus+. Program bo v prihodnjih letih pomagal razvijati znanja, spretnosti in odnos do klimatskih sprememb in trajnostnega razvoja in bo podpiral celovite institucionalne pristope k izobraževanju za okoljsko trajnost.

Okolje in podnebni ukrepi so sedanje in prihodnje ključne prednostne naloge Evropske unije. Evropski zeleni dogovor (2019) je nova evropska strategija za rast in priznava ključno vlogo šol¹, institucij za izobraževanje in univerz pri razpravah z učenci (učječimi se, op. a.), starši in širšo skupnostjo glede sprememb, potrebnih za uspešen prehod na podnebno nevtralnost do leta 2050. Informacije, smernice in izobraževalni moduli bi lahko pripomogli k izmenjavi dobrih praks.

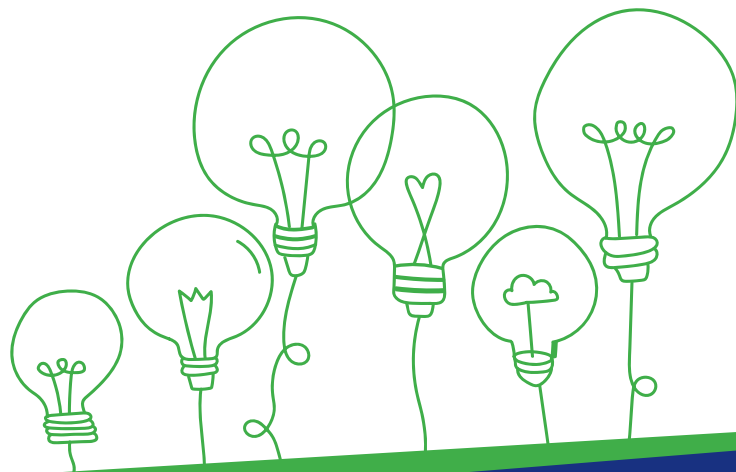
Program Erasmus+ bo ključni instrument za oblikovanje znanja, spretnosti in odnosa do podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja v Evropski uniji in zunaj nje. Povečal bo število priložnosti za mobilnost na zelenih področjih, ki so strateškega pomena za trajnostno rast našega planeta, s posebnim poudarkom na razvoju podeželja (trajnostno kmetovanje, upravljanje naravnih virov, varstvo tal, biokmetijstvo).

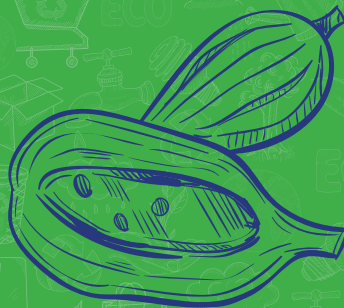
Poleg tega si bo Erasmus+, katerega jedro je mobilnost, prizadeval za ogljično nevtralnost s spodbujanjem trajnostnih načinov prevoza in bolj odgovornega vedenja. **Prednost bodo imeli projekti, usmerjeni v razvijanje kompetenc, pomembnih za okoljsko trajnostnost.**

¹ V okviru programa Erasmus+ razumemo pod tem pojmom vrtce, osnovne in srednje šole.

Program podpira uporabo inovativnih praks, da bi učeči se, osebje in mladinski delavci postali resnični dejavniki sprememb (npr. da bi varčevali z viri, zmanjšali porabo energije in potrato, nadomeščali emisije ogljičnega odtisa, izbirali trajnostno hrano in možnosti mobilnosti). Prednost bodo imeli tudi projekti, ki s pomočjo izobraževanja in usposabljanja omogočajo spremembe vedenja pri prednostnih izbirah posameznikov, kulturnih vrednotah, ozaveščenosti glede trajnostnega razvoja, navadah potrošnikov in načinu življenja.

Vključene organizacije in udeleženci bi si morali prizadevati za vključitev zelenih praks v vse projekte z uporabo okolju prijaznega pristopa pri načrtovanju dejavnosti, kar jih bo spodbudilo k spoznavanju okoljskih vprašanj in razpravi o njih, k razmisleku o lokalnih ukrepih in k uvedbi okolju prijaznejših alternativnih načinov izvajanja aktivnosti (Erasmus+ Vodnik za prijavitelje, 2021).

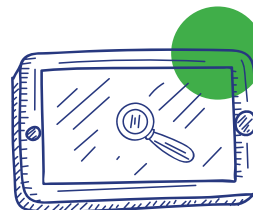

Pred mobilnostjo

Faza pred mobilnostjo je ključna za priprave na mobilnost.

Institucije skrbite predvsem za priprave odhodnih udeležencev mobilnosti – **v priprave vključite tudi informacije o okolju prijaznih praksah v času njihove mobilnosti v tujini**, vse od urejanja dokumentacije, priprav za potovanje ter bivanja v tujini. Naj jih pri njihovem ravnanju vodi misel na okolje, kjer gotovo ne želijo pustiti sledi v obliki enormnih izpustov ali (plastičnih) odpadkov. Spomnite jih, da so lahko v času mobilnosti ne samo okoljsko odgovorni posamezniki, pač pa tudi ambasadorji vaše institucije – tudi na področju okolju prijaznih praks, ki jih že izvajate (ne nujno samo v povezavi z aktivnostmi programa Erasmus+).

Prav tako pa lahko še pred prihodom informirate tudi udeležence, ki jih boste gostili na instituciji – predvsem tiste, ki jih boste gostili daljši čas.

Institucija

Ključno je, da udeležence seznanite z namerom, da vse mobilnosti potekajo čim bolj zeleno. Skupaj z njimi poskušajte najti načine, kako izboljšati okoljski odtis, ki ga bodo pustili s svojo mobilnostjo.

Vso **dokumentacijo urejajte elektronsko** in poskrbite za ustrezno elektronsko vodenje arhiva. Tudi udeležence spodbujajte, naj dokumentacije ne tiskajo. Prav tako jih spodbudite k elektronskim potovalnim dokumentom (vozovnice ipd.), kadar je to mogoče.

Dobro premislite tudi o načinu promocije Erasmus+ med potencialnimi kandidati za mobilnost – izognite se nepotrebemu tiskanju gradiv ali promocijskim darilom; če se zanje odločite, pa premislite o njihovem okoljskem odtisu in dodani vrednosti za prejemnika. Več o organizaciji trajnostnih dogodkov najdete v ločenem poglavju.

Napotki za delo z **odhodnimi** (domaćimi) udeleženci

V **priprave** vključite tudi okoljski vidik.

Udeležence pravočasno in natančno informirajte o možnosti **finančne spodbude za zelena potovanja**; pomagajte jim poiskati ustrezne oblike prevoza.

Partnerske institucije zaprosite za informacije o okolju prijaznih praksah, ki jih izvajajo sami (primeri, navedeni v desnem stolpcu).

Napotki za delo z **dohodnimi** (mednarodnimi) udeleženci

Udeležence pred prihodom obvestite o zavezi vaše institucije k zelenemu delovanju.

Udeležence **opremite z informacijami, kako bodo s svojo mobilnostjo pustili čim manjši okoljski odtis** v vašem kraju. Vključite informacije o:

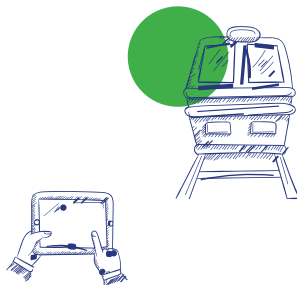
- **prevozu** do kraja aktivnosti in v njem;
- **okvirnih razdaljah** med pomembnimi točkami (nastanitev, gostiteljska institucija, najbližja postaja ipd.);
- možnosti (brezplačne) izposoje **koles**, če so na voljo;
- možnosti **koordinacije prevozov** ali souporabe vozil;
- **javnem prevozu**;
- dostopnosti **pitne vode**, pitnikih;
- načinu **ločevanja odpadkov**, morebitnih ekoloških otokih;
- javnih samopostrežnih pralnicah perila;
- brezplačnih solarnih polnilnih postajah;
- tržnicah, **ponudnikov lokalne prehrane**;
- **trgovinah brez embalaže** ;
- centrih ponovne uporabe oz. trgovinah z rabljenimi izdelki;
- **možnosti izposoje** izdelkov vsakdanje rabe za krajši čas (med mobilnostjo)
- morebitnih **dogodkih** (izobraževanja, delavnice, izmenjevalnice predmetov itd.), ki jih organizirate in se jih lahko udeležijo;
- **okoljskih pobudah** na vaši instituciji ali v vašem kraju, v katere se lahko vključijo v času mobilnosti.

² Seznam/zemljevid najdete na: <https://manjjevec.si/karta-trgovin/>.

Priporočila za priprave posameznih udeležencev

Odhod na mobilnost je neizogibno povezan s potovanjem. Razmislite, ali lahko **potujete na okolju bolj prijazen način**. Pozanimajte se o možnostih za zelena potovanja, ki so znotraj programa Erasmus+ tudi dodatno finančno podprta. Če je možno, potujte z javnim prevozom (najbolje z vlakom) ali pa si morebitno potovanje z avtomobilom organizirajte skupaj z več sopotniki – pot bo tako prijetnejša in potovanje bolj zabavno. Če je le mogoče, se izogibajte potovanju z letalom. Ko to ni možno, izberite energetske najučinkovitejšo letalsko družbo (uporabite npr. Atmosfair Airline Index ipd.) ter potovanje v ekonomskem razredu. Povzročene letalske izpuste lahko nadomestite z donacijo različnim pobudam za zmanjševanje ogljičnega odtisa ali se pridružite kakšni lokalni okolju prijazni pobudi. S pogodovanjem naj bi npr. za vsako uro letenja posadili eno drevo.

Ne tiskajte potovalnih dokumentov, ampak si raje naložite ustrezne aplikacije za digitalne vozovnice.

Tudi prigrizke za na pot si lahko pripravite doma in se tako izognete kupovanju pakiranih (in pogosto tudi nezdravih ter dražjih) izdelkov na poti.

Potujte s **čim manj prtljage**. Če se odpravljate na daljšo mobilnost, razmislite, katere stvari res potrebujete in ali si jih lahko morda za čas vašega bivanja izposodite na končni lokaciji. Izogibajte se izdelkom za enkratno uporabo ali odvečni embalaži (npr. potovalno kozmetiko za enkratno rabo opustite in raje **uporabite izdelke brez embalaže** ali pa tekočine pretočite v manjšo, trajno embalažo).

Izdelki za večkratno rabo, ki jih lahko vzamete s seboj in se tako izognete vsakokratnemu nakupu nove embalaže: steklenica za vodo, lonček za kavo, pralna vrečka za nakupe itd. Če ga imate, ne pozabite na solarni polnilec za mobilni telefon; če ga nimate, raje uporabljajte obstoječega, kot da bi kupovali novega.

³ Povzeto po: CISAustralia. 2020. *Green Book Tips & Resources for Sustainable Learning Abroad*. Dostopno na zahtevo prek: <https://www.cisaustralia.com.au/why-cisaustralia/environmental-sustainability/>

Med mobilnostjo

V osrednji fazi mobilnosti, ko so udeleženci na aktivnosti v tujini, je vloga domače oz. matične institucije v povezavi z odhodnimi udeleženci manjša, lahko pa jih tekom spremljanja spomnite na zelene priprave in morebitne zaveze, ki ste jih določili v okviru tega.

Zagotovo pa boste imeli v tej fazi **večji vpliv na dohodne (gostujoče) udeležence**. Poskrbite, da bo njihov okoljski odtis v vašem kraju čim manjši. Radi se pohvalimo, da je »Slovenija zelena dežela« in kot taka tudi zelena destinacija za mobilnost. Udeleženci mobilnosti, ki pri nas preživijo več časa (najštevilčnejši so študenti), imajo tako priložnost, da tekom svojega bivanja spoznajo številne možnosti za okolju prijazen in zdrav življenjski slog, prav tako pa si seveda želimo, da v okolju, kamor prihajajo, ravnajo odgovorno. Tudi na ta način bodo v našem lokalnem okolju udeleženci programa Erasmus+ dobro sprejeti in s svojim sobivanjem obogatili lokalno skupnost.

Institucija

Komunicirajte zeleno. Institucija naj na čim več načinov sporoča, da si prizadeva za okolju prijazno ravnanje. K temu spodbujajte tako domače učitelje in šolajoče kot tudi goste.

Vodite z zgledom. Lahko se priključite kateri od okoljskih pobud ali predlagate svojo.

Nekaj primerov:

- dan brez plastike/avtomobila itd.,
- dan lokalne prehrane/brez mesa/izdelkov živalskega izvora/itd.,
- dan narave – organizirajte aktivnosti po lastnem navdihu ali zaznanih potrebah (npr. sajenje rastlin, pobiranje odpadkov, sejem rabljenih izdelkov, kuharski tečaj ...).

Dodaten nasvet:

če želite živeti bolj zeleno (ne samo v času mobilnosti), lahko pomagate prepoznati in zmanjšati svoje slabe navade tudi s pomočjo številnih aplikacij.

Tu je le nekaj primerov⁴:

- [The climate action toolkit](#) (publikacija)
- [The Lazy Person's Guide to Saving the World](#) (spletna aplikacija)
- [Plastic Footprint Calculator](#) (spletna aplikacija)
- [My Little Plastic Footprint](#) (android, iOS)
- [Plastic Free July](#) (spletna aplikacija)
- [My Plastic Free Life](#) (spletna aplikacija)
- [My Plastic Diary](#) (android, iOS)

⁴ Primeri so izbrani naključno oz. na podlagi priporočil uporabnikov. Ne gre za oglaševanje naštetih aplikacij – za objavo nismo prejeli nikakršnega nadomestila.

Napotki za delo z **odhodnimi** (domačimi) udeleženci

Stike z udeleženci aktivnosti v tujini (spremljanja) izkoristite tudi zato, da jih **povprašate po dobrih praksah** zelenega ravnanja, ki so jih zasledili v državi oz. na instituciji gostiteljici. Prav tako jih spodbudite, da tam delijo dobre prakse, ki jih na tem področju izvajate doma.

Napotki za delo z **dohodnimi** (mednarodnimi) udeleženci

Udeležence spomnite na informacije, kako so lahko tekem svojega bivanja v **vašem kraju čim bolj prijazni do okolja** (zajete v točki [»pred mobilnostjo«](#)).

Pitna voda ni samoumevna; gostom predstavite, da imamo v Sloveniji pitno vodo iz pipe ter na javnih krajih tudi številne pitnike. Spodbujajte pitje vode iz trajnostne embalaže. Ker pa žal pitno vodo uporabljamo tudi, kjer to ni potrebno (umivanje, pranje itd.), je treba biti pri rabi racionalen.

Mednarodne udeležence vključite v aktualne **okoljske pobude** v lokalnem okolju ali jih organizirajte sami (npr. tekmovanje v čiščenju okolice šol/fakultet; sajenje dreves ali medovitih rastlin ipd.).

Priporočila za priprave posameznih udeležencev

Ko prispete na ciljno destinacijo, se informirajte o načinih, **kako bo vaše bivanje čim bolj zeleno**. Nekaj predlogov:

potovanje po kraju bivanja:

- krajše razdalje prehodite peš ali jih prekolesarite;
- pozanimajte se o možnosti (brezplačne) izposoje koles ali si za čas daljšega bivanja priskrbite rabljeno kolo;
- za daljše razdalje uporabljajte javni promet ali se dogovorite za souporabo oz. potovanje s drugimi potniki;

prehrana:

- če je na voljo, uporabljajte **pitno vodo iz pipe** (saj ste vzeli s seboj steklenico?);
- **jejte lokalno**, obiščite tržnice ali lokalne ponudnike prehrane;
- če ste vsejedi, razmislite o **zmanjšanju količine mesa** in izdelkov živalskega izvora;
- kuhajte skupaj s prijatelji – tako boste prihranili energijo, denar in poskrbeli za prijetno druženje in pridobivanje medkulturnih izkušenj;

Različne države se soočajo z različnimi perečimi okoljskimi problemi, prav tako se razlikujejo tudi ukrepi, ki jih izvajajo, in navade posameznikov. Pri svojem ravnanju **upoštevajte kulturne razlike ter lokalne specifikne in (z)možnosti**. Na instituciji gostiteljci se pozanimajte o tem, kako lahko sami v največji meri prispevate k bolj zelenemu okolju.

nakupovalne navade in ravnanje z odpadki:

- ko je le mogoče, kupujte živila, čistila in druge izdelke **brez embalaže** oz. v povratni embalaži;
- kupujte **okolju prijazno kozmetiko in čistila** ali se jih naučite izdelovati sami;
- poučite se o tem, kako lokalno skrbijo za **ločevanje odpadkov**;
- izdelke, ki jih boste morda potrebovali samo za čas mobilnosti, poiščite v centrih ponovne uporabe oz. trgovinah z rabljenimi izdelki ali pa se pri gostiteljih pozanimajte o možnosti **izposoje**;

življenjski slog:

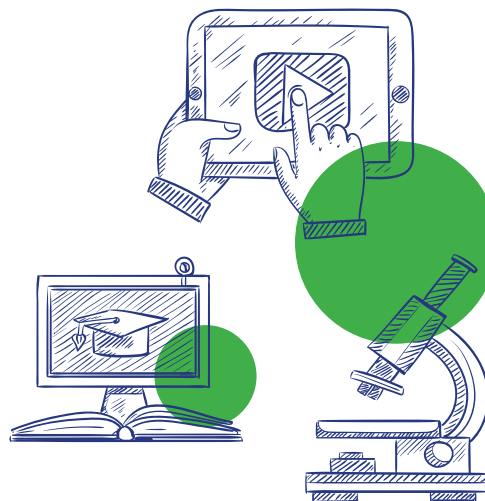
- **souporabljajte storitve** – npr. javne pralnice perila, solarne polnilne postaje;
- v prostem času se lahko udeležite morebitnih **izobraževanj, delavnic** ali drugih dogodkov in pobud, ki naslavlajo okolju prijazne prakse.

Po mobilnosti

Obdobje po mobilnosti izkoristite za učenje in prenos dobrih praks, ki ste jih spoznali v mednarodnem okolju, na domačo institucijo. Naj učinki mobilnosti poleg strokovne in medkulturne dosežejo tudi »zeleno raven«.

Institucija

Napotki za delo z **odhodnimi** (domačimi) udeleženci

V pogovore, ki jih opravite z udeleženci po mobilnosti, vključite tudi vprašanja o okolju prijaznih praksah: **česa se lahko vaša institucija nauči** od tiste, kjer so bili udeleženci na mobilnosti – tako z vidika okoljskega ravnanja kot tudi, kar je še pomembneje, vključevanja okoljskih in vprašanj trajnostnega razvoja v učni/študijski kurikulum. Razmislite, kako lahko udeležence povežete med seboj in jim omogočite vzajemno učenje ter skupno delo na teh vprašanjih na domači instituciji.

Mobilnosti naj bodo učna izkušnja za celotno institucijo – razmislite, kje lahko na podlagi na novo pridobljenih idej še izboljšate svoje ravnanje v odnosu do okolja. Tako boste skrbeli za trajen učinek projektov tudi po tej plati.

Napotki za delo z **dohodnimi** (mednarodnimi) udeleženci

Udeležence, ki ste jih gostili, spodbudite, da po vrnitvi na svojo institucijo delijo primere dobrih praks, ki so jih videli pri vas. Vključite jih tudi v informativne dogodke za naslednje skupine.

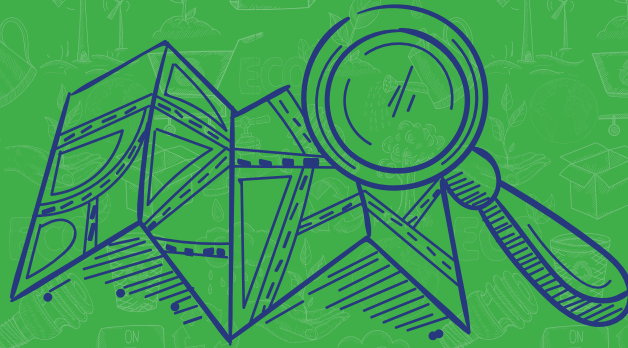
Priporočila za delo **posameznih** udeležencev

Če želite domov zase ali za svoje bližnje prinesiti spominke z vaše mobilnosti oz. potovanja v tujino, premislite, kaj in koliko potrebujete. Izberajte trajnostne, lokalne izdelke, po možnosti take s konkretno uporabno vrednostjo. Morda prijatelje presenetite s koščkom lokalnih kulinarčnih dobrot ali praktičnim izdelkom za trajno rabo.

Po vrnitvi domov na svojo institucijo delite s sošolci ali sodelavci ter v domačem okolju primere dobrih praks, ki ste jih spoznali tekom bivanja v tujini.

**Organizacija trajnostnih
dogodkov v povezavi z
aktivnostmi v programu
Erasmus+**

Institucije, ki sodelujemo v programu Erasmus+, pogosto v okviru programa organiziramo različne dogodke, kjer povezujemo številne domače in mednarodne udeležence. Tovrstni dogodki potekajo ne glede na velikost in vrsto institucij ali tip projektov, s katerimi institucije sodelujejo v programu (projekti mobilnosti, sodelovalna partnerstva ...). Nekaj primerov dogodkov: dogodki za promocijo programa Erasmus+, Erasmus dnevi (#Erasmusdays), različni sejmi doma in v tujini, delavnice za udeležence mobilnosti, diseminacijski dogodki, vključno z multiplikativnimi dogodki, mednarodna srečanja, seminarji, konference ipd.

Ne glede na tip ali namen dogodka, lokacijo, število udeležencev, pa vsak dogodek, ki ga organiziramo, pušča sledi. Ene so zagotovo tiste pozitivne – vtisi in znanja, ki jih iz takih dogodkov odnesemo domov oz. v okolje, kjer delujemo. Druge sledi pa so žal tiste, ki jih s takimi dogodki puščamo v okolju – tako tam, kjer dogodek poteka, kot tudi širše, seveda odvisno od obsega in dosega dogodka. Skladno s smernicami programa Erasmus+ si moramo prizadevati, da so te druge čim manjše, in skušati v vse aktivnosti, povezane s programom, vpeljati načela trajnostnega ravnanja. Pri načrtovanju in organizaciji dogodkov imamo kot organizatorji in/ali pobudniki velik vpliv na to, kako lahko zmanjšamo okoljski vpliv vsake tovrstne aktivnosti. Prav tako lahko skozi zeleno podobo dogodkov okolico ozaveščamo o trajnostnih načinih ravnanja ter spodbujamo širše spremembe v ravnanju posameznikov in institucij, s katerimi sodelujemo oz. vstopamo v stik. Zlasti institucije, ki smo delujemo na področju izobraževanja, imamo velik vpliv, saj delujemo tudi kot multiplikatorji, hkrati pa smo v svojem

temeljnem poslanstvu vse vključene v izobraževanje, od vrtca do univerz in skozi vseživljenjsko izobraževanje odraslih izobražujemo in vzgajamo v duhu okoljske ozaveščenosti in trajnostnega ravnanja tako v poklicnem kot tudi zasebnem življenju.

»Dogodkom, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju, pravimo trajnostni dogodki. Trajnostni dogodek je načrtovan, organiziran in izveden s kar najmanjšim vplivom na okolje, z ohranjanjem in obnavljanjem virov ter s koristnimi družbenimi učinki.«

(Karba in Valič, 2019, str. 2)

V nadaljevanju tega poglavja vam bomo skušali na konkretnih primerih ponuditi ideje, kako Erasmus+ dogodke narediti bolj trajnostne.

Način izvedbe dogodka

Ko smo se v letu 2020 znašli sredi pandemije, smo morali na hitro prilagoditi svoje ustaljene prakse in načine dela; v velikem delu so bila prizadeta prav potovanja (in s tem mobilnosti) in številni dogodki, ki so bili bodisi odpovedani bodisi so se preselili na splet. Po začetnih težavah smo v prvem letu pandemije večinoma uspešno usvojili rabo različnih digitalnih orodij, s katerimi smo se povezovali prek spletnih dogodkov, četudi na daljavo. Z vidika razbremenitve okolja s (pre)mnogimi potovanji je to zagotovo rešitev, ki se je velja posluževati tudi v času po pandemiji, seveda smiselno glede na potrebe in namen posameznih aktivnosti.

Priporočila

Ko začnete načrtovati dogodek, premislite, **ali lahko fizično obliko nadomestite z virtualno ali hibridno** (t. j. kombinirano fizično in virtualno). Vedno imejte najprej v mislih namen dogodka in temu prilagodite način izvedbe. To seveda ne pomeni, da vse dogodke preselite na splet, saj so osebno srečevanje in izmenjava izkušenj ter razvijanje idej še kako pomembni, prav tako osebni stik s posamezniki, ki jih želite navdušiti za sodelovanje v programu. Vseeno pa velja razmisliti, ali je npr. za krajši delovni sestanek res treba, da celotna skupina projektnih sodelavcev potuje tisoče kilometrov daleč ali ga lahko morda izvedete spletno.

Razmišljate lahko tudi v smeri združevanja različnih dogodkov in aktivnosti, sploh tistih z mednarodno udeležbo – na ta način boste še vedno ohranili fizična srečanja, a hkrati manj obremenili okolje na račun potovanj.

Če se za način izvedbe odločite ob upoštevanju načel trajnostnega ravnanja, to jasno predstavite zainteresiranim oz. udeležencem dogodka – **komunicirajte zeleno.**

Lokacija – ponudnik

Eden ključnih korakov pri organizaciji dogodka je izbira lokacije. Dogodek lahko seveda izvedete v lastnih prostorih, če imate za to ustrezne kapacitete, ali pa poiščete ponudnika na trgu. S premišljeno izbiro ponudnika in posledično lokacije dogodka lahko prispevamo k trajnosti na več ravneh. Od lahko dostopne lokacije z javnim prometom, kolesom ali peš, do ponudnika, ki je sam zavezan k načelom trajnostnega delovanja, se povezuje z lokalnimi ponudniki posameznih izdelkov ali storitev, npr. prehrane. Tako lahko z na videz majhno odločitvijo prispevate k vzpostavljanju cele verige trajnostnega ravnanja.

*»Osnova trajnostnega naročanja je upoštevanje realne vrednosti na osnovi celotne življenjske dobe in z upoštevanjem celotne dobavne verige – od pridobivanja surovin do končne odložitve.«
(Karba in Valič, 2019, str. 6)*

V pomoč vam je lahko tudi Uredba o zelenem javnem naročanju (2017, dop. 2019 in 2021), ki zeleno javno naročanje definira kot tisto, pri katerem naročnik »naroča blago, storitve ali gradnje, ki imajo v primerjavi z običajnim blagom, storitvami in gradnjami v celotni življenjski dobi manjši vpliv na okolje in zagotavljajo varčevanje z naravnimi viri, materiali in energijo ter imajo enake ali boljše funkcionalnosti.«

Lokacija – ponudnik

Priporočila

Načela trajnostne organizacije dogodkov vključite v kriterije naročanja oz. izbire ponudnikov storitev.

Izberite **lokacijo, ki je lahko dostopna** z javnim prevozom, kolesom ali peš; upoštevajte tudi morebitne prilagoditve za udeležence s posebnimi potrebami.

Izberite ponudnika, ki je tudi sam zavezan k trajnostnemu delovanju in skrbi za okolje – preverite, če ima katerega od **certifikatov**, ki kažejo na skrb za okolje, smotrno rabo energije, povezovanje z lokalnimi (ekološkimi) ponudniki prehrane ali podobno.

Pri izbiri čim bolj **upoštevajte dejanske potrebe** dogodka in predvideno število udeležencev. Izberite »ravno prav«.

Pozanimajte se o možnostih naravnega osvetljevanja in prezračevanja/hlajenja prostorov.

Če boste za udeležence rezervirali tudi nastanitev, se pozanimajte o tem, kako ponudnik skrbi za okolje (ravljanje z energetskimi viri, vodo, uporaba ekoloških čistil, vpliv na okolje ...). Kjer je to mogoče, udeležencem ponudite souporabo sob. S ponudnikom se dogovorite za zmanjšanje nepotrebnih dodatkov v sobah (kot so copati za enkratno uporabo, kozmetični izdelki, morebitni promocijski izdelki).

Če boste lokacijo oz. ponudnika izbrali zaradi zavez k trajnostnemu ravnanju, o tem seznanim tudi udeležence dogodka – **komunicirajte zeleno.**

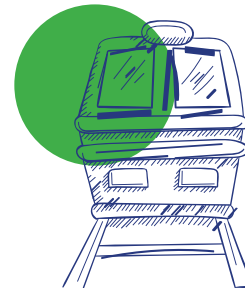

Prevoz

Prevoz na dogodek, sploh v primeru premagovanja daljših razdalj, podobno kot pri mobilnostih znatno prispeva k okoljski obremenitvi.

Zato je pomembno, da imamo pri načrtovanju dogodka v mislih tudi to. Daleč največji okoljski odtis pušča letalski promet, a se za premagovanje večjih razdalj temu pogosto ne moremo izogniti. Z enim samim (povratnim) čezoceanskim letom lahko povzročimo enako količino izpustov CO₂ kot sicer v enem letu bivanja posameznika (Airline Index, 2018). Tudi pri ostalih oblikah prevoza velja, da skušamo izbrati **okoljsko najmanj potratno obliko**.

Izkoristite možnosti dodatkov za zelena potovanja tam, kjer program Erasmus+ to omogoča.

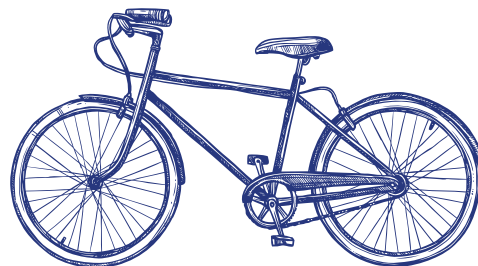

Prevoz

Priporočila

Lokacija dogodka naj bo **enostavno dostopna** z javnim prevozom, kolesom ali peš. Za udeležence, ki pripotujejo iz bolj oddaljenih krajev, organizirajte možnost **skupinskega prevoza** oz. jih spodbudite, da se za to organizirajo sami. Spodbujajte tudi souporabo avtomobilov, ko se uporabi teh ni mogoče v celoti izogniti. Udeležence seznanite s platformami za organizacijo skupnih prevozov.

Če pričakujete udeležence iz oddaljenih krajev, poskusite dogodek organizirati tako, da bodo za pot potrebovali najmanj različnih prevoznih sredstev. Ko je to mogoče, **združite več različnih dogodkov** in tako prihranite dodatne poti. Za udeležence, ki v kraju dogodka bivajo več časa, organizirajte možnost uporabe koles ali jim predlagajte, da okolico raziskujejo peš. Pred prihodom jih informirajte o razdaljah npr. med postajami javnega potniškega prometa in prizoriščem, hotelom ... V Sloveniji so, v primerjavi z nekaterimi drugimi državami, kraji bistveno manjši in je razdalje mogoče prehoditi peš, na kar velja še posebej opozoriti udeležence iz tujine.

Pri naročanju morebitnih skupinskih prevozov upoštevajte tudi okoljski vidik.

Letalski prevoz naj bo zadnja izbira. Če je možno izbirati med različnimi ponudniki, izberite energetsko najučinkovitejšega (primerjave so prosto dostopne na spletu); kolikor je le mogoče, zmanjšajte količino prtljage, s katero potujete, oz. k temu povabite udeležence dogodka.

V vseh sporočilih, namenjenih udeležencem dogodka, jih spodbujajte k uporabi okolju prijaznih oblik potovanj –

komunicirajte zeleno.

Prehrana

Prehrana oz. različne oblike pogostitve udeležencev so sestavni del velike večine dogodkov. Poleg okrepčila ima hrana tudi nezanemarljivo vlogo pri neformalnem navezovanju oz. krepitvi stikov med udeleženci, ko govorimo o mednarodnih projektih, pa tudi pri promociji lokalne kulinarike in kulturnega izročila. Vendar tudi s prehranjevanjem puščamo nezanemarljiv odtis v okolju. Velik problem predstavljajo velike količine zavržene hrane. Po podatkih Statističnega urada RS je prebivalec Slovenije v letu 2019 zavrnil povprečno kar 67 kg hrane (SURS, 2020). Največji delež k temu prispevajo gospodinjstva, že na drugem mestu pa sta gostinstvo in strežba hrane. Zato je pomembno, da k naročanju hrane na različnih dogodkih **pristopamo premišljeno**. Poleg **količine** je pomemben tudi **izvor** hrane. Z lokalno prehrano pozitivno vplivamo ne le na lokalno skupnost, kmetijstvo ter gospodarstvo, pač pa tudi na okolje – bolj **lokalna**, kot je hrana, manj transportnih poti opravi. Taka živila ohranijo tudi več hranil in so posledično bolj zdrava. Še dodatno pa okolje razbremenimo s hrano, ki je pridelana **ekološko** oz. na okolju prijazen način, pri živilih, ki jih ni mogoče pridelati lokalno (npr. kava), tako da so pridelana prijazna do lokalnega okolja in po načelih **pravične trgovine**.

Prehrana

Priporočila

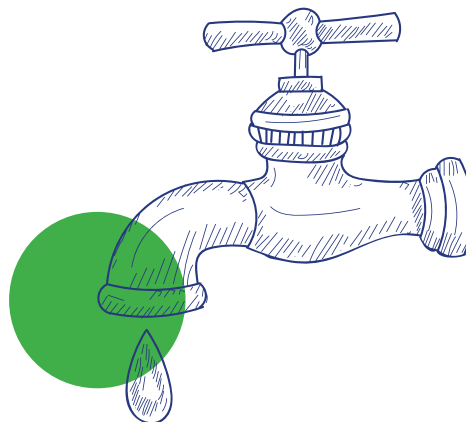
Pri naročanju prehrane natančno upoštevajte število udeležencev. **Naročite raje manj kot preveč.** Hrana naj bo postrežena **brez odvečne embalaže** ali dekoracij, ki niso primerne za uživanje.

Če hrano postrežete sami, naj bo brez odvečne embalaže. Posoda in pribor naj bosta za večkratno uporabo oz., če to ni mogoče, vsaj iz naravnih ali recikliranih materialov.

Pozanimajte se o **možnostih donacije** morebitnih viškov naročene hrane lokalnim dobrotelnim ustanovam ali socialnim podjetjem, ki lahko iz higiensko neoporečnih ostankov pripravijo obroke za socialno ogrožene. Ko to ni mogoče, povabite udeležence, da višek hrane odnesejo s seboj domov.

Prednost dajte **sezonskim, lokalnim živilom**, pridelanim na okolju prijazen način. Živila naj bodo tudi čim manj predelana. Poskrbite, da so taka živila tudi ustrezno označena –

komunicirajte zeleno.

Ponudite **brezmesni** obrok ali v ponudbo jedi vključite več brezmesnih živil oz. živil rastlinskega izvora.

Pijačo, najraje **vodo iz pipe**, ponudite v vrčih, brez odvečne embalaže. Morebitni drugi napitki (npr. lokalno pridelani naravni sokovi) naj bodo postreženi brez slamic ali odvečnih okraskov. Udeležence spodbudite k pitju vode iz pipe. Že ob vabilu na dogodek jih lahko opomnite, naj imajo s seboj steklenico za vodo ali pa te ponudite kot trajnostno darilo na dogodku.

Kavo, čaj in mleko ponudite v vrčih, brez dodatkov v samostojnih pakiranjih, sladkor ponudite v kockah, v sladkornicah.

Brezipirni dogodki

Program Erasmus+ prehaja na brezipirno poslovanje; ta vidik lahko zelo dobro vključimo tudi v načrtovanje in izvedbo trajnostnih dogodkov.

Priporočila

Komunikacija v povezavi z dogodkom naj poteka **brezipirno**. Elektronska pošta, spletna stran, intranet, spletna družbena omrežja lahko brez težav nadomestijo papirna vabila (dopise) ali morebitne plakate in/ali letake, s katerimi bi obveščali o dogodku. Še zlasti pri enkratnih dogodkih zaradi točno določenih datumov tovrstnih promocijskih gradiv ne moremo ponovno ali dalj časa uporabljati.

Tudi prijave na dogodek bodo najučinkoviteje potekale v spletni obliki – tako z vidika odpadkov kot obdelave podatkov. Enako velja za morebitne evalvacije dogodkov.

Brezipirno naj velja za morebitna gradiva z dogodkov. Teh ni treba tiskati, lahko jih pred ali po dogodku objavite na spletu. Na tak način boste morda dosegli tudi koga, ki se dogodka sicer ne bo udeležil, a ga bo pritegnila vsebina. Ne pozabite v gradivih omeniti, da so na voljo le v e-obliki – **komunicirajte zeleno**.

Če se ne morete izogniti papirju za »zapiske«, naj bo ta **recikliran**, namesto kemičnih ponudite navadne, lesene svinčnike. Vsekakor se **izognite nepotrebnim promocijskim gradivom**, letakom, tiskanim publikacijam, blokom – sploh takšnim, ki jih ni mogoče v celoti reciklirati ali znova uporabiti.

Če udeležencem ob registraciji razdelite ovratne trakove z imeni, jih po zaključku vljudno prosite, da vam jih vrnejo, da jih boste lahko ponovno uporabili.

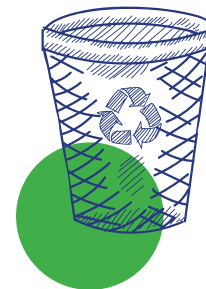
O svoji odločitvi za brezipirni dogodek **obvestite udeležence**. Spodbudite jih, naj tudi sami ne tiskajo gradiv ali drugih tiskovin. Prav tako jih spodbudite, naj ne tiskajo potovalnih dokumentov, ampak si priskrbijo vozovnice in druge dokumente le v elektronski obliki.

Ravnanje z odpadki

Pri odpadkih velja pravilo, da so najboljši tisti, ki jih ni. Zato velja upoštevati »pravilo 5R⁵«, pri čemer je **ključno preprečevanje nastajanja odpadkov** tudi tako, da zavračamo tisto, česar ne potrebujemo nujno oz. v obliki, ki pomeni takojšen odpadke (npr. plastika za enkratno uporabo) oz. zmanjšamo količino stvari, ki lahko postanejo odpadke (pri dogodkih npr. odvečna promocijska gradiva). Kar lahko, se potrudimo ponovno uporabiti oz. nadomestiti z izdelki za večkratno uporabo (npr. steklenica za vodo namesto plastenk) ali pa potencialne odpadke predelamo v nove izdelke in jim tako podaljšamo življenjsko dobo. Šele nato sledi recikliranje odpadkov in na koncu ostanek – tisto, česar ne moremo v nobenem od predhodnih korakov uporabiti ali predelati in konča kot odpadke. Ravno tej skupini se želimo izogniti v največjem obsegu.

Pri načrtovanju dogodka imejmo v mislih, kaj lahko na koncu konča kot odpadke, in se skušajmo temu kar v največji možni meri izogniti.

⁵ Ang.: refuse – reduce – reuse – repurpose – recycle.

Ravnanje z odpadki

Priporočila

K nakupu izdelkov, povezanih z dogodkom, pristopajte odgovorno. Pred vsakim nakupom/naročilom premislite, **ali stvar res potrebujete** in je za dogodek nepogrešljiva. Če je pozitiven učinek stvari, ki jo nameravate kupiti, manjši kot njen negativen okoljski vpliv, se odpovejte nakupu.

Na kraju dogodka jasno **označite lokacije za zbiranje odpadkov** ter zagotovite koše za ločeno zbiranje in ustrezno ravnanje z njimi.

Če želite dogodek še dodatno trajnostno obarvati, lahko organizirate tudi posebno **zbiranje določene vrste »odpadkov«** oz. odsluženih predmetov. Na spletu boste našli veliko socialnih podjetij oz. organizacij, ki se ukvarjajo s tem, da določene predmete (tudi take, ki jih pogosto uporabljamo na dogodkih) predelajo v nove izdelke in jim s tem podaljšajo življenjsko dobo. Tako lahko npr. udeležence spodbudite, da na dogodek prinesejo stare ovratne trakove (za priponke

z imenom), ki jih nato zberete in predate organizaciji, ki jih bo predelala v nove uporabne predmete. Ali pa npr. zberete rabljene brisače in jih podarite lokalnemu zavetišču za živali. A pozor – v tem primeru morate poskrbeti za dobro organizacijo in prevoz zbranih »odpadkov« končnemu prejemniku, da ne bodo na koncu končali v koših z mešanimi odpadki.

O vseh odločitvah obvestite udeležence vašega dogodka in morebitno lokalno skupnost, kjer se bo odvil dogodek, če je to relevantno (npr. predstavitev Erasmus+ na osrednjem mestnem trgu) – **komunicirajte zeleno.**

Komuniciranje o dogodku

Komuniciranje v povezavi z dogodkom je pomembno v več fazah. Pri tem imamo seveda v mislih komunikacijo, vezano na trajnostni vidik izvedbe dogodkov: komunicirajte tako informacije, vezane na samo izvedbo dogodka (predstavljeno pri posameznih točkah), kot tudi jasno predstavite udeležencem, da organizirate trajnosten dogodek ter zakaj vam je to pomembno.

Priporočila

Kot smo napisali že v prejšnjih točkah **»komunicirajte zeleno«** – v posamezne faze načrtovanja ali izvedbe dogodka vključite trajnostne vidike in z njimi **natančno in pravočasno seznanite udeležence**.

Jasno predstavite svojo vizijo in želje ter cilje v povezavi z dogodkom, npr. »Želimo, da vsaj 50 % udeležencev na dogodek pride z javnim prevozom.« ali pa »Na dogodku bomo postregli samo ekološko, lokalno pridelano hrano.«. Doseganje zastavljenih ciljev sproti spremljate z udeleženci in z njimi delite rezultat ter jih spodbudite k sodelovanju.

Tudi v komunikaciji po dogodku se jim zahvalite za njihov prispevek k temu, da je bil ta bolj trajnosten. S tem boste krepili lastno zavedanje o pomenu trajnostnih dogodkov, promovirali svoj doprinos ter k takemu ravnanju spodbudili tudi udeležence. Ti pa bodo lahko delovali kot ambasadorji trajnostnih dogodkov, saj bodo informacijo o takem dogodku prenesli na svoje matične institucije in sprožili učinek tudi tam.

Uporabljeni viri

Uporabljeni viri

- Atmosfair Airline Index. (b. d.). Dostopno prek https://www.atmosfair.de/wp-content/uploads/aaI2018-englischfarbe_final_mn.pdf
- Evropska komisija. (2019). Sporočilo Komisije evropskemu parlamentu, evropskemu svetu, Svetu, evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij: Evropski zeleni dogovor. Dostopno prek https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0015.02/DOC_1&format=PDF
- Evropska komisija. (2021). Erasmus+ Vodnik za prijavitelje, različica 2. Dostopno prek https://www.cmepius.si/wp-content/uploads/2021/04/Vodnik-za-prijavitelje-2021_v2_Sl.pdf
- Karba, R. in Valič, P. (2019). Priročnik za organizacijo trajnostnih dogodkov. Dostopno prek <http://www.planbzaslovenijo.si/images/arhiv/prirocnik-trajnostni-dogodki.pdf>
- Statistični urad Republike Slovenije [SURS]. (2020). Prebivalec Slovenije je v 2019 zavrzel povprečno 67 kg hrane. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno prek <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9230>
- Uredba o zelenem javnem naročanju, neuradno prečiščeno besedilo. (2017 in dop. 2019). Uradni list Republike Slovenije št. 51/17 in 64/19. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED7202>

